

Statsminister Anker Jørgensens tale

i Grønlands Radio den 8. august 1977

Nu, hvor jeg har tilbagelagt en stor del af min rejse i Grønland, er jeg glad for at få denne mulighed for at gøre rede for nogle af de indtryk, jeg har fået under rejsen, og for hovedlinierne i den holdning, regeringen har over for Grønland.

Det har været en stor oplevelse for første gang at se dette vældige land, at opleve gæstfrihed og venlighed.

Jeg har mødt så mange mennesker heroppe, først og fremmest befolkningen og mange grønlandske politikere, men også nogle af de mange udsendte. Folk der har været indstillet på at tage herop og på at være med til at øve en indsats til gavn for Grønland.

Som dreng eller ung nærede mange af os dernede i Danmark en drøm om at se og opleve det storladne og ofte barske Grønland.

I åndeløs spænding fulgte man Knud Rasmussen på hans færd over den grønlandske indlandsis. Man oplevede næsten hundepiskens hvinen og snestormens tuden. Man fulgte Nansens eventyrlige skifærd tværs over Grønland. Man læste med betagelse om Mylius Eriksens og

Jørgen Brønlunds sidste rejse ind i den grønlandske vinter.

Og man mødte den grønlandske befolkning i Knud Rasmussens beretninger, som altid var båret af en dyb kærlighed til de mennesker, han var vokset op imellem.

I dag møder jeg på mange måder et nyt Grønland.

Det er den samme storladne natur, som jeg har drømt om. Den samme evige og uendelige indlandsis. De vældige drøn, når bræen kælver og sender sine børn ud at sejle. I det store og hele den uberørte natur, som vi finder så få steder i dag.

Men alligevel et nyt Grønland. Kajakken og hundeslæden er ikke længere de eneste transportmidler. Selv knallerens velsignelser er nået til Grønland. Flyvemaskinen og helikopteren trækker sine spor hen over det vældige himmelrum. Kraner står på kajerne. Industrialismen har holdt sit indtog. Må jeg nævne eksempler på, hvad vi har set og hørt om: Den nye skole i Holsteinsborg, idrætshallen i Jakobshavn og Manasse Mathæussens imponerende ka-

Anker Jørgensen i Grønland, august 1977.

jakopvisning ved isfjordens munding, minen ved Marmorilik, den moderne kommunale administrationsbygning i Umanaq, rejefabrikken i Christianshåb, værftet i Egedesminde, Sukkertoppen med sit driftige fiskeri, lufthavnsvejen og det enorme byggeri her i Godthåb. Og vi har stadig meget tilgode. Jeg glæder mig til på den videre færd at

lære om bygdernes særlige problemer og levevilkårene i det sydgrønlandske samfund.

Det har gjort indtryk på mig at se resultaterne af udviklingspolitikken og de forbedringer, der er sket, men det har også gjort indtryk at se, hvilke opgaver der står tilbage at løse. Det har givet mig en bedre baggrund for at for-

stå de grønlandske spørgsmål, vi får til behandling i regeringen og i folketinget, og som Grønlandsministeren presser på for at få løst.

Det afgørende brud med fortiden i Grønlands nyere historie fandt sted i årene efter afslutningen af den anden verdenskrig ved statsminister Hans Hedtofts rejse hertil i 1948, ved afgivelse af Grønlandskommissionens betænkning i 1950 og ved grundlovsændringen i 1953.

Indtil da var hovedprincippet i Grønlandspolitikken, at den traditionelle grønlandske levevis skulle beskyttes, og at indflydelsen udefra skulle begrænses.

Krigen brød denne tilstand. Der opstod et ønske om at få del i det moderne samfunds goder, at få forhøjet levestandard, forbedret sundhedstilstanden og undervisningen, for at nævne nogle af de vigtigere ting, og der opstod et ønske om at åbne sig over for omverdenen. Man følte sig i Grønland rede til at gå ind i en mere moderne udvikling.

Det førte i *økonomisk* henseende til igangsættelse af de store udviklingsprogrammer, og i *politisk* henseende til grundlovsændringen i 1953, som markerede Grønlands overgang fra koloni til at være en ligeberettiget del af riget.

Denne omvæltning blev gennemført efter et klart ønske fra grønlandsk side. De beslutninger, der siden er truffet, er også sket med tilslutning fra de grønlandske politikere, som da havde ansvaret.

Store materielle fremskridt er opnået gennem de sidste 25 år. Vi har vel – uden at det kan blive misforstået – lov

at konstatere, at der formentlig intet sted i verden gennem en så kort årrække er gennemført et udviklingsprogram af denne størrelsesorden. Det må være klart for alle, at under en sådan kraftanstrengelse kan det ikke undgås, at der begås fejl. Men valget står imellem en udvikling med risiko for fejltagelser eller slet ingen udvikling.

Jeg har ad mange veje fået at vide, at de – ganske betydelige – midler, der er til rådighed for investeringer, ikke er tilstrækkelige til at opfylde behovene f. eks. til boligbyggeri og erhvervsformål, at lønningerne og dermed levestandarden stadig er for ringe, og at niveauet for ydelser fra det offentlige, herunder til socialforsorg og sundhedsvæsen, er for lavt.

De erfaringer, jeg har gjort under min rejse, har understreget nødvendigheden af en fortsat udviklingsindsats og en fortsat støtte udefra, hvis det grønlandske samfund ikke skal gå i stå.

Politisk medførte nyordningen, at Grønland fik repræsentation i folketinget og – ligeså vigtigt – en udvikling i kommunernes og landsrådets indflydelse og ansvar, som gradvis er øget i årene siden 1953.

Ad den vej er Grønlands befolkning så at sige vokset ind i og modnet til et moderne demokrati, så tiden nu er inde til at give udviklingen et yderligere skub fremad.

Der er som et naturligt led i udviklingen i Grønland opstået et ønske om gennemførelsen af en hjemmestyreform. Herved kan Grønlands særegne stilling inden for det danske rige blive udtrykkeligt fastslået, bestemmelsesret-

ten over vigtige samfundsområder overlades til den grønlandske befolkning selv.

Regeringen har da også hilst det grønlandske ønske om hjemmestyre velkommen, og vi har med nedsættelsen af hjemmestyrekommissionen sat det nødvendige arbejde igang. Landsrådet og regeringen har fra første færd været enige om, at hjemmestyre måtte skabes og skabes inden for rammerne af rigsfællesskabet. De forslag, som hjemmestyrekommissionen arbejder sig frem til, skal til sin tid drøftes i regering og folketing. Men får de tilslutning fra landsrådet, har jeg tiltro til, at et bredt flertal i folketinget også vil slutte op om dem. Den endelige stillingtagen må ske på grundlag af en folkeafstemning i Grønland.

Jeg lagde før tryk på ordene inden for rigsfællesskabet. Det gjorde jeg ikke blot, fordi det er under denne forudsætning, at hjemmestyrekommissionen arbejder, men også fordi jeg føler mig overbevist om, at der her ligger noget helt fundamentalt, som vi må værne om.

I rigsfællesskabet ligger der bl. a. et stærkt element af gensidig solidaritet ikke blot i forholdet mellem de enkelte mennesker, men også mellem de forskellige egne inden for riget.

Det kommer til udtryk på mange forskellige områder – i det sociale sikkerhedssystem, i undervisning og uddannelse o. s. v.

Men det kommer også til udtryk derigennem, at de bedre udviklede egne i samfundet viser solidaritet med de områder, der har behov for en særlig udviklingsindsats. Det har ikke blot

givet sig udtryk i forholdet mellem Grønland og Danmark. Derhjemme har vi f. eks. noget, som vi kalder egnsudviklingsstøtte.

Det er for os en naturlig ting at praktisere denne solidaritet mellem egne og landsdele.

Vi har opfattet det som en naturlig følge af rigsfællesskabet, at denne solidaritet også omfattede Grønland – og at spørgsmålet om udviklingen i Grønland blev behandlet på linie med udviklingen i andre dele af det danske rige – naturligvis med særlig hensyntagen til de særlige grønlandske problemer og behov. Jeg har glædet mig over, at jeg i dag kunne indvie et nyt resultat af rigets soldaritet med Grønland: Jern- og metalskolen.

Nu da tiden er moden, må vi overlade beslutningerne og ansvaret til de grønlandske myndigheder på en række områder. Jeg tror, det fra begge sider vil blive betragtet som et fremskridt.

Det må imidlertid ikke ske på en sådan måde, at vi bryder den gensidige solidaritet. Det har – for at gå ind på et helt konkret spørgsmål – altid været sådan i Danmark, at de rigdomme, der måtte findes i undergrunden, de tilhørte ikke den enkelte grundejer eller befolkningen i det lokale område. De tilhører hele samfundet.

Det har vi altid følt som ret og rimeligt og netop et centralt led i den gensidige solidaritet, jeg talte om. Og det må omfatte hele rigsfællesskabet.

Det udelukker selvfølgelig ikke, at der på råstofområdet etableres særlige ordninger, som anerkender særlige retigheder for befolkningen i Grønland,

der ganske naturligt må opleve en særlig samhørighed med deres land. Disse følelser og realiteter har krav på respekt og hensyntagen.

Jeg synes, at hjemmestyrekommissionen har haft en heldig hånd med de skitser til ordninger på råstofområdet, den foreløbig har offentliggjort. De peger i retning af en god og rimelig balance mellem Grønlands interesser og rigsfællesskabet. Det vil være *en meget afgørende ændring* i forhold til den nuværende situation.

Under rejsen har jeg et par steder set plakater med påskriften: Olie – nej tak. Eller lignende slagord. Mon ikke man skulle tænke lidt på, hvor afhængig man også her i Grønland er af olie og benzin til opvarmning, som brændstof til fiskerbåde, helikoptere o. s. v.

Et andet emne, som jeg finder anledning til at omtale, er Grønland og EF.

Indførelse af en hjemmestyreordning for Grønland gør det naturligt at drøfte indholdet af grønlandsk deltagelse i EF. Allerede i forbindelse med Grønlandsminister Jørgen Peder Hansens nedsættelse af hjemmestyrekommissionen gjorde jeg EF opmærksom på, at hjemmestyreordningen ville gøre en sådan drøftelse aktuell.

Jeg vil gerne så tydeligt, som jeg kan, give udtryk for, at regeringen ikke vil påtvinge Grønland en bestemt tilknytning til EF.

Der har i den grønlandske debat kunnet spores en tendens til at opfatte spørgsmålet som et valg mellem to muligheder: Enten skulle Grønland fuldstændig udmeldes af EF, eller også måtte den nugældende ordning fort-

sætte. Men der findes flere muligheder end disse to yderpunkter.

Jeg tror, det kan være nyttigt kort at vurdere Grønlands hidtidige erfaringer fra EF på grundlag af de forløbne snart fem års medlemskab.

Det gælder i det spørgsmål som i så mange andre, at intet er fuldstændig sort eller fuldstændig hvidt, fordele og ulemper følges ad. Efter regeringens opfattelse har de fordele, som Grønland har opnået gennem Danmarks medlemskab af EF, opvejet ulemperne. Lad mig nævne et par enkelte punkter:

1. Grønland har i de seneste år modtaget betydelige tilskud fra EF's forskellige fonds.

Jeg tror, at alle må være enige med mig i, at disse penge er vel anvendt til opbygningen af det grønlandske samfund. Dette får særlig betydning på de områder, hvor det grønlandske hjemmestyre i fremtiden måtte få et selvstændigt økonomisk ansvar.

2. Fiskeripolitikken er af central betydning for bedømmelsen af Grønlands forhold til EF. Det er klart, at det er en vigtig opgave at sikre, at dette erhverv kan udvikle sig på en tilfredsstillende måde. Det kræver særlige ordninger i forhold til EF's kommende fælles fiskeripolitik. Samtidig er det min opfattelse, at netop denne fælles politik på længere sigt vil være det bedste værn mod fremmede landes fiskeri i de grønlandske farvande.

3. Endelig indebærer medlemskabet af EF en sikring af de grønlandske afsætningsmuligheder for varer på det store europæiske marked.

Dette er de kendsgerninger, som må

Anker Jørgensen i Holsteinsborg, august 1977.

tages i betragtning i overvejelserne om Grønlands fremtidige stilling i forhold til EF.

Regeringen er på denne baggrund indstillet på at forelægge EF de forslag om yderligere grønlandske særordninger, som landsrådet finder ønskeligt.

Sådanne særordninger vil efter regeringens opfattelse kunne tilgodese de grønlandske interesser samtidig med, at de nuværende fordele ved medlemskabet bevares. Vi lægger vægt på, at der opnås løsninger på EF-spørgsmålene, som

afgørende imødekommer de grønlandske ønsker.

Jeg synes derfor, det er vigtigt for alle parter at få afklaret, hvilke særordninger vi ønsker opnået.

Forhandlingerne om særordninger for Grønlands vedkommende bør afsluttes inden hjemmestyrets indførelse, således at det kommende grønlandske hjemmestyre kan vurdere Grønlands tilknytning til EF.

Jeg har med interesse og sympati bemærket mig, at der ved dannelsen af

de to bevægelser eller partier, Siumut og Atássut, er sket en ændring i det politiske mønster i Grønland. Dette markerede sig ved det sidste folketingsvalg. Jeg håber, at der herved kan komme en sund politisk dialog igang til styrkelse af demokratiet.

Men man bør passe på, at denne dialog ikke kommer på afveje. Derfor vil jeg godt have lov til stilfærdigt at sige, at det ikke er rimeligt at anvende ord som kolonialisme, imperialismen eller andre udtryk, der mistænkeliggør den danske Grønlandspolitik.

Danmark har *ikke* noget ønske om at udbytte Grønland og *vil heller ikke* få det. Danmark har *ikke* noget ønske om at basere rigsfællesskabet på andet end frivillighed og *vil heller aldrig få det*.

Lad mig oprigtigt sige: Jeg tror godt, jeg forstår jeres holdning, når I – på forskellig måde – reagerer mod dét, I oplever som en for stor dansk indflydelse i Grønland. Jeres reaktioner er et sundhedstegn. Men jeg tror, at en hjemmestyreordning som den, der nu er lagt op til, er den rigtige vej. Det er i hvert fald den eneste vej, hvis man vil have større grønlandsk indflydelse og samtidig bevare det rigsfællesskab, som jeg tror, det store flertal her i Grønland ønsker.

Hvis I deler dette ønske om den størst mulige selvstændighed inden for rigsfællesskabet, så når vi længst ved i fællesskab at fremme en positiv udvikling i forholdet mellem Grønland og Danmark. Der er også i Danmark kredse, som ikke har forstået, at Grønland må og skal have en særlig stilling

inden for det danske rige. De har ikke forstået de krav, som tiden stiller til os. Disse kredse giver ikke udtryk for den danske befolknings eller den danske regerings holdning.

Vi nærer stor respekt for den grønlandske befolkning med dens særegne karakter og dens særlige vilkår. Vi ønsker at give denne befolkning fuld ligestilling og fuld andel i den solidaritet, som bør præge et rigsfællesskab. Det er det mål, vi må arbejde os frem til. Uligheden kan ikke vare ved. Med større lighed følger naturligvis også større ansvar.

Intet samfund kan i dag eksistere og fungere uafhængigt af andre. Det gælder ikke mindst for befolkningsmæssigt små områder som Grønland og Danmark, der er så stærkt afhængige af international handel og af internationale sikkerhedssystemer.

Grønland og Danmark har været knyttet til hinanden i århundreder. Jeg tror ikke, at en adskillelse vil være til gavn for nogen af os.

Grønlændere og danskere har på mange måder den samme indstilling til grundlæggende værdier i den menneskelige tilværelse. Vi ønsker at leve i et demokratisk samfund, vi ønsker respekt for det enkelte menneske. Vi ønsker social retfærdighed, og vi er modstandere af magtanvendelse og vold.

Lad os have tiltro til, at det må lykkes os sammen i fremtiden at leve op til disse idealer.

Med disse ord vil jeg endnu engang sige tak for en skøn og udbytterig rejse her i jeres land.

DET GRØNLANDSKE SELSKAB

Bog- og tidsskriftstilbud til medlemmerne

På lager haves, hvoraf nogle kun i få eksemplarer:

ARSSKRIFTER (forbeholdt selskabets medlemmer):

	Pris		Pris
Årgang 1944	kr. 7,10	Årgang 1947	kr. 7,10
– 1945	kr. 7,10	– 1948	kr. 7,10
– 1946	kr. 7,10	– 1949	kr. 7,10

SÆRSKRIFTER:

Bind	Årg.		Pris
XVI	1948	Harald Lindow: Kongefærden til Grønland 1921	kr. 7,10
XVII	1950	Kingo Jacobsen & P. P. Sveistrup: Erhv. og kultur langs Polarkredsen	kr. 7,10
XX	1960	Jens Rosing: Isimardik – Den store Drabsmand	kr. 17,70
XXI	1971	A. T. Vídalín: Den Tredje Part af det saa kaldede gamle og nye Grønlands Beskrivelse	medlemmer kr. 25,65 ikke-medlemmer kr. 30,80
Grønlandsk Filateli – Frimærkealbum (udk. 1959), 84 rigt illustrerede sider			kr. 8,25

TIDSSKRIFTET „GRØNLAND“ (udkom første gang 1953):

Helårligt abonnement	medlemmer	kr. 86,15
	ikke-medlemmer	kr. 123,90
Enkelte hefter	medlemmer	kr. 8,60
	ikke-medlemmer	kr. 12,40

Endvidere kan medlemmerne tilbydes til favørpris:

Jens Rosing og Havsteen-Mikkelsen: Sagn og saga, heftet	kr. 88,50
Jens Rosing: Ting og undere i Grønland, indb.	kr. 70,80

Alle priser er incl. moms, men excl. porto.

De gamle årgange af tidsskriftet GRØNLAND – med undtagelse af årgang 1953, som er helt udsolgt – haves på lager. I nogle af årgangene er dog enkelte hefter udsolgte, nærmere oplysning herom på Selskabets kontor (telf. 01 - 63 57 33).